

MEDENİ KANUNUMUZA GÖRE KİŞİ TOPLULUKLARININ MİRASÇILIĞI

Yrd. Doç. Dr. Ayşe ARAT *

ÖZET

Miras hukukunda, mirasbırakanın son iradesi önemlidir. Bu iradeyi ayakta tutmak için Medeni Kanunumuz, bazı hükümler ihdas etmiştir. Bu hükümlerden biri de MK. m. 577/II'dir. Hükme göre tüzel kişiliği bulunmaya insan topluluklarına miras bırakılabilir. Böylece mirasbırakanın belli bir amaç için yaptığı kazandırmalar, topluluğun tüzel kişiliğe sahip olup olmadığına bakılmaksızın geçerli kabul edilmiştir. Kazandırmanın topluluk üyeleri arasında, belirlenen amacı gerçekleştirmek kaydıyla paylaşılması benimsenmiştir. Ancak mirasbırakanın amacının bu şekilde gerçekleştirilmesi mümkün değilse, yapılan kazandırma vakıf kurma sayılmıştır. Çalışmamızda MK. m. 577/II'de yer alan bu hüküm değerlendirilmiş, uygulamadan örneklerle etraflıca incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tüzel kişiliği bulunmayan topluluğun mirasçılığı, mirasçılık, ölüme bağlı tasarrufla vakıf kurma, favor testamenti ilkesi

INHERITANCE OF PERSONS' COMMUNITY ACCORDING TO THE CIVIL CODE

ABSTRACT

In inheritance law, the last will of the legator is important. To keep this will alive, the Civil Code has created some provisions. And one of these provisions is CC. art. 577 / II. According to the law, persons'

* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Öğretim Üyesi

communities without a legal personality may be bequeathed. Thus savings of a legator for a specific purpose are considered valid regardless of whether or not having legal personality of the community. The saving has been adopted to be shared among community members with the condition to perform the specified purpose. However, if it is not possible to carry out the purpose of the legator in this way, the saving is considered as establishing a foundation. This study evaluates this provision in CC. art. 577 / II and examines in detail with examples of these provisions in practice.

Keywords: inheritance of persons' communities without a legal personality, inheritance, establishing a foundation with testamentary disposition, in favorem testamenti

1. Giriş

Mirasçılık sıfatı, Medeni Kanunumuzda sadece “kişilere” tanınmıştır. Buna göre hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler mirasçı olabilirler. Kural olarak hukuken kişi kabul edilmeyen canlıların ve toplulukların mirasçı olabilmesi söz konusu değildir. Ancak Medeni Kanunumuz, m. 577/II’de yer alan istisnai bir düzenleme ile mirasbırakanın son arzularını koruyabilmek adına tüzel kişiliği bulunmayan kişi ya da mal topluluklarına da miras bırakılabileceğini düzenlemiştir. Bu düzenleme sayesinde mirasbırakan, gerçekten miras bırakmak istediği, kanuni mirasçısı olmayan, tek tek belirleyemeyeceği gerçek kişilere ya da tüzel kişi olmadığı için de mirasçı olarak atayamayacağı topluluklara miras bırakabilme imkânına sahip olmuştur.

2. Genel Olarak

Kişi, hak sahibi olabilen varlıktır¹. Haklar tanınırken, bu haklara sahip olacak kişi de hukuk düzenince belirlenir². Medeni Kanunumuza

¹ Oğuzman, K./Seliçi, Ö./Oktay-Özdemir, S., *Kişiler Hukuku, Gerçek ve Tüzel Kişiler*, İstanbul 2009, 2; Velidedeoğlu, H.V., *Medeni Hukuk Şahsın Hukuku*, İstanbul 1945, 26; Akipek, J./Akıntürk, T./Ateş-Karaman, D., *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, İstanbul 2009, 230; Serozan, R., *Medeni Hukuk Genel Bölüm*, İstanbul 2008, 170.

göre hak sahibi olan varlıklar, insanlar (gerçek kişiler), bir amaç etrafında birleşen insan toplulukları ve bir amaca tahsis edilmiş mal topluluklarıdır. Hak sahibi olmanın sonucu, hak ehliyetine sahip olmaktır. Hak ehliyeti, kişinin hak ve borçlara sahip olabilme ehliyetidir, şeklinde tanımlanır³. Bu, pasif bir ehliyettir, kişinin irade ve davranışlarından bağımsız olarak, sadece kişi olmak sebebiyle kazanılır⁴. Nitekim MK. m.8 bütün insanların, hukuk düzeninin sınırları içinde haklara ve borçlara ehil olmada eşit bulunduğu hükmü ile bu hususu ortaya koymuştur.

Hukukumuzda gerçek kişiler dışında bir takım topluluk ve kurumların da hak sahibi olması düzenlenmiştir. Böylece, insanların, ömürlerinin kısa olması veya mali güçlerinin sınırlı olması sebebiyle tek başına gerçekleştiremeyecekleri amaçları, birleşmek ya da mal tahsis etmek yoluyla bertaraf etmeleri mümkün olmaktadır⁵. Bu, ortak amacın sürekli biçimde gerçekleşmesini sağlayacak örgütlenmesi bulunan kişi topluluklarında onu oluşturan kişilerden, mal topluluklarında ise mal tahsis eden kişiden bağımsız, ayrı bir kişilik oluşturulmasıyla sağlanmıştır⁶. İşte bu tür kişi ve mal topluluklarına “tüzel kişi” denilmektedir. Tüzel kişilik, MK. m. 47’de “başlıbaşına bir varlığı olmak üzere örgütlenen kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar” hükmü ile tanımlanmıştır. Tüzel kişilerin hak ehliyeti ise MK. m. 48’de insana özgü olanlar dışında bütün haklara ve borçlara ehil olmak, şeklinde düzenlenmiştir. Tüzel kişilerde numerus clausus ilkesi geçerlidir. Kişi ve mal topluluklarından hangilerine tüzel kişilik tanınacağı, hukuk düzenince belirlenir ve bunun dışında taraflar yeni bir

² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 2; Akipek/Aküntürk/Ateş-Karaman, 50; Serozan, Medeni,171.

³ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 38; Velidedeoğlu, 28; Akipek/Aküntürk/Ateş-Karaman, 267; Serozan, Medeni, 171.

⁴ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 38; Velidedeoğlu, 41; Akipek/Aküntürk/Ateş-Karaman, 268; Serozan, Medeni, 171.

⁵ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 191; Velidedeoğlu, 163; Akipek/Aküntürk/Ateş-Karaman, 500.

⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 192; Velidedeoğlu, 164; Akipek/Aküntürk/Ateş-Karaman, 501; Serozan, Medeni,196.

tüzel kişilik oluşturamazlar⁷. Özel hukuk tüzel kişileri, dernekler, vakıflar ve şirketlerdir.

Medeni Kanunumuzda mirasçılık, hukuken hak ehliyetine sahip kabul edilen, gerçek ve tüzel kişilere tanınmıştır. Ancak istisnai bir düzenleme ile kişiliği bulunmayan insan topluluklarının da mirasçılığının kabul edildiği görülmektedir. İşte bu tür toplulukların mirasçılığını değerlendirebilmek için MK. m. 577/II'ye, hak ehliyeti ve favor testamenti ilkesi açısından ayrı ayrı bakmak gerekir.

3. Hukuki Nitelik

a) Hak Ehliyeti Açısından Değerlendirme

Anayasamız 35. maddesinde “Herkes mülkiyet ve miras hakkına sahiptir, bu haklar ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabilir.” hükmü ile miras hakkını teminat altına almıştır.

Mirasçılık, hak ehliyetinin bulunmasına bağlıdır (MK. m.8, m. 577/I). Bu çerçevede tüm insanlar doğuştan hak ehliyetine sahiptir. Kural bu olmakla birlikte, Medeni Kanunumuzun ehliyet konusundaki genel kurallarında, Miras Hukuku'na özgü istisnalar getirdiği görülmektedir. Örneğin sağ doğmak kaydıyla cenin de mirasçı olabileceği kabul edilmektedir (MK.m.582). Hatta daha doğmamış ilerde dünyaya gelecek birinin art mirasçılık yoluyla, mirasçı olarak atanması da mümkündür (MK.m.583).

Gerçek kişiler dışında kalan diğer hak ehliyetine sahip mirasçı grubu, tüzel kişilerdir. Tüzel kişiler kural olarak sadece atanmış mirasçı olabilirler. Bu kuralın istisnası ise devlettir (MK. m. 501). Devlet son mirasçı sıfatıyla, kanuni mirasçı olabilmektedir.

Hukumumuzda hayvanların hak ehliyeti kabul edilmediğinden, onların mirasçı olması söz konusu değildir. Ancak mirasbırakanın bu yönde yaptığı bir tasarruf, o hayvana bakılması konusunda mirasçılarında yönelik bir yüküleme olarak kabul edilebilmektedir⁸. Böylece söz konusu

⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 193; Serozan, Medeni, 198.

⁸ İmre, Z./Erman, H.: Miras Hukuku, İstanbul 2011, 289; İnan, A. N./Ertuş, Ş./Albaş, H.: Miras Hukuku, İzmir 2012, 269; Honsell, H./Vogt, N. P./Geiser, T.: Basler Kommentar

tasarruf geçersiz sayılmak yerine, mirasbırakanın iradesine uygun bir yükümlülük kabul edilmek suretiyle ayakta tutulmaktadır⁹. İsviçre de ise bu husus, 2013 yılında yapılan bir değişiklikle ayrı bir hüküm olarak İsviçre Medeni Kanunu'na eklenmiştir¹⁰.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında, Medeni Kanunumuza göre tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluğun kural olarak mirasçı olması söz konusu değildir. Zira mirasçılık, hak ehliyetini gerektirir. Tüzel kişiliği bulunmayan bir insan topluluğunun da hak ehliyeti yoktur. Ancak MK. m. 577/II, tüzel kişiliği bulunmayan insan topluluğu lehine mal vasiyet edilmesine veya bu topluluğun mirasçı atanmasına imkan vermektedir. Örneğin, Samatya İlkokulundaki fakir öğrenciler lehine mal vasiyet edilirse bu tasarruf geçersiz olmak gerekirken, MK. m. 577/II hükmü sayesinde mümkün olmaktadır¹¹. Hükme göre tüzel kişiliği bulunmayan topluluğa, belli bir amaç için yapılan kazandırmaları, o topluluğa mensup olanlar, mirasbırakanın belirlediği amacı gerçekleştirmek üzere birlikte edinirler, eğer amaç bu yolla gerçekleşmiyorsa yapılan kazandırma vakıf kurma sayılır.

Tüzel kişiliği bulunmasına gerek olmadan, bir topluluğa kazandırma yapma imkânı tanınması, Medeni Kanunumuzun hak ehliyeti ile sınırlanan mirasçılık anlayışını genişletmektedir. Böylece mirasbırakana, malvarlığı üzerinde daha geniş ve isteklerine daha uygun bir tasarruf imkânı sunulmaktadır. Ancak bu düzenlemenin temelinde hak ehliyetini genişletme düşüncesi değil, mirasbırakanın son arzularını koruma daha doğru bir deyişle yapılan ölüme bağlı tasarrufu ayakta tutabilme düşüncesi yani favor testamenti ilkesi yatmaktadır.

zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II, Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchIT ZGB, 2. Auflage, 2003, Art. 539, N. 8; Serozan, R.: Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna Değişik Bir Yaklaşım, Halid Kemal Elbir Armağanı, İstanbul 1996, 427; Baygın C.: Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu, AÜEHFD., C. 4, S.1-2, Y. 2000, 581.

⁹ İmre/Erman, 289; Oğuzman, K., Miras Hukuku, İstanbul 1991, 304, dph. 17b.

¹⁰ ZGB Art. 482

¹¹ İmre/Erman, 289; Serozan, Yorum, 428; Baygın, 570; Aksoy-Dursun, S., Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna İlişkin Bazı Düşünceler, İÜHFMD, C. LXVI, S.2, Y. 2008, 318.

b) Favor Testamenti İlkesi Açısından Değerlendirme

aa) Genel Olarak

İrade beyanları, yorum yoluyla anlamlandırılır. Hukuki işlemlerde yorum, güven prensibi uyarınca muhatabın o irade beyanına dürüstlük kuralı uyarınca vereceği anlama göre yapılır. Vasiyetname gibi tek taraflı ve yöneltilmesi gerekli olmayan irade beyanı ile yapılan işlemlerde ise güven prensibinden değil, mirasbırakanın iradesinin esas alındığı, irade prensinden yararlanır¹².

Bütün hukuki işlemlerde olduğu gibi vasiyetnamelerin de bazı hallerde yorumlanması gerekebilir. Vasiyetnamelerde yorum ihtiyacı özellikle vasiyetçinin iradesini ortaya koyarken kullandığı ifadelerde yeterince titiz davranmamasından, vasiyetnamenin yapılması ile açılması arasında genellikle bir süre geçmesinden kaynaklanmaktadır¹³.

Roma hukukunda, vasiyetnamenin yorumu konusunda bir takım kurallar bulunmaktaydı. Esas vasiyetçinin gerçek iradesinin araştırılması olmakla birlikte vasiyetnamede yer almayan ancak makul bazı hususların da onun tarafından istenmiş olabileceği kabul ediliyordu¹⁴. İsviçre-Türk hukukunda genel olarak ölüme bağlı tasarrufların yorumu konusunda pek fazla hüküm bulunmamaktadır¹⁵. Medeni Kanunda dağınık şekilde bulunan bu hükümleri, MK. m. 504/II, MK. m. 515/III, MK. m. 519/II-III, MK.m.583/II, MK. m. 560/II, MK. m. 647/III ve konumuzu teşkil eden MK. m. 577/II olarak sıralayabiliriz¹⁶. Hukukumuzda söz konusu kurallarının azlığı, doktrin ve mahkeme kararları ile birtakım temel yorum kurallarının oluşturulmasına sebep olmuştur¹⁷. Ölüme bağlı tasarrufların

¹² Oğuzman, 196.; Tuor, P./Schnyder, B./Schmid, J./Rumo-Jungo, A., Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 2002 , 617; Serozan, R./Engin, B. İ., Miras Hukuku, Ankara 2012, 340; Dural, M./Öz, T., Türk Özel Hukuku, C: IV, Miras Hukuku, İstanbul 2012, 213; İnan/Ertaş/Albaş, 267; Baygın, 567; Aksoy-Dursun, 311.

¹³ Oğuzman, 196; Serozan/Engin, 334-335; Baygın, 567; Ergüne S., Vasiyetnamenin Yorumu, İstanbul 2011, 32 vd.; Aksoy-Dursun, 311.

¹⁴ İmre/Erman, 107; Baygın, 574; Ergüne, 39.

¹⁵ İmre/Erman, 107; Oğuzman, 196; Baygın, 575.

¹⁶ İmre/Erman, 107; Oğuzman, 196, dpn. 406; Serozan/Engin, 351; Ergüne, 77.

¹⁷ İmre/Erman, 107; Oğuzman, 196.

temel yorum kuralları; tasarrufun metninin beyan edildiği gibi esas alınması, vasiyetname dışı unsurlardan, vasiyetnameye yeni bir şey eklenmesine izin vermeyecek şekilde yardım alınması, yorumun kanuni mirasçılık lehine yapılması ve özellikle konumuz açısından önem arz eden favor testamenti (vasiyetnameyi ayakta tutan yorumun esas alınması) şeklinde sıralanmaktadır¹⁸.

bb) Favor Testamenti İlkesi

Favor testamenti, kısaca vasiyetname lehine yorum şeklinde ifade edilebilir. Bu ilke, geçerliliği hususunda hem olumlu hem de olumsuz yorum yapmak mümkün olan bir ölüme bağlı tasarrufu, geçerli sayacak yoruma üstünlük tanır. Böylece mirasbırakanın son arzularının, ayakta tutulması sağlanmaya çalışılır¹⁹. Bir başka deyişle favor testamenti ilkesi, kanun hükmünün değil, ölüme bağlı tasarruf ile ortaya konulan irade beyanının yorumuna yönelik bir ilkedir²⁰. Medeni Kanunumuz favor testamenti ilkesini doğrudan düzenleyen bir hüküm taşımamaktadır²¹. Ancak bazı hükümlerin bu kural esasına göre düzenlendiği konusunda doktrinde görüş birliği vardır²². Bu hükümler, mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarrufta, kişinin veya şeyin belirlenmesi hususunda açık bir hataya düşülmesi durumunda gerçek arzu tespit edilebiliyorsa buna göre tasarrufun düzeltilebileceğini düzenleyen MK.m. 504/II hükmü ile çalışmamızın konusunu teşkil eden MK. m. 577/II'dir. Her ne kadar bu iki hüküm, favor testamenti ilkesinin kanunda düzenlenmiş özel uygulama halleri olarak kabul edilse de, ölüme bağlı tasarrufların yorumunda genel kurallar olarak da gözönünde tutulmalıdır²³.

¹⁸ *İmre/Erman*, 108 vd.; *Oğuzman*, 197 vd.; *Antalya, G.*, Miras Hukuku, İstanbul 2003.187 vd.; *Baygın*, 570 vd.

¹⁹ *Dural/Öz*, 215; *Tuor/ Schnyder*, 618; *Antalya*, 188-189; *Köprülü, B.*, Miras Hukuku Dersleri, İstanbul 1985, 226; *Serozan*, Yorum, 429; *Baygın*, 574; *Aksoy-Dursun*, 312.

²⁰ *İnan/Ertaş/Albaş*, 269.

²¹ Alman Medeni Kanunu bu konuda bir hüküm taşımaktadır. BGB § 2084: "Bir ölüme bağlı tasarrufun içeriğinin farklı şekillerde yorumlanması mümkünse, tasarrufun sonuç doğurmasına imkân veren yoruma öncelik tanınır." Hükmün tercümesi için bkz. *Dural/Öz*, 214.

²² *Tuor/Schnyder*, 618; *Dural/Öz*, 215; *Oğuzman*, 199; *İmre/Erman*, 111; *Antalya*, 189; *Köprülü*, 227; *Baygın*, 575.

²³ *İmre/Erman*, 112; *Köprülü*, 228-229.

Bu yorum kuralının uygulanması, mutlaka mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufla ortaya konulmuş bir irade beyanını gerektirir. Zira amaç, şekle uygun olan ancak eksik ya da açık olmayan irade beyanını yorumlamaktır. Eğer şekle uygun olmayan bir irade beyanı varsa yorum yoluyla bu beyan ölümüne bağlı tasarrufa dahil edilemez²⁴. Aynı şekilde mirasbırakanın açıkça ortaya koyduğu iradesini değiştirmek, tamamlamak veya düzeltmek amacıyla bu yönteme başvurulamaz²⁵.

4. MK. m. 577/II Hükümünün Uygulanması

MK. m. 577/II hükmü açık bir düzenleme içerirse de uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek bir takım problemlerin açıklığa kavuşturulması gerekir. Bu çerçevede miras bırakılan topluluğun sınırlarının belirlenmesi, kazandırmanın ne şekilde paylaşılacağı, yapılan ölümüne bağlı tasarruf bir amaç öngörmüşse bunun nasıl sağlanacağı, vakıf kurmak suretiyle tahvilin hangi durumda yapılacağı ve vakfın nasıl kurulacağı hususları açıklanması gereken unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

a) Miras Bırakılan Topluluk

Mirasbırakan, tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluğa kazandırmada bulunmaktadır. Kazandırma topluluğun tüm üyelerine yapılmış sayılır ve onlar tarafından doğrudan iktisap edilir²⁶. Mirasbırakanın böyle bir kazandırma yapmasında belirli bir amacı bulunmaktadır. Bu amaç sadece topluluk üyelerine bağışlama yapmak olabilir ya da bağışlamayla birlikte üyelere bir takım mükellefiyetler yüklenebilir. Bir başka deyişle, mirasbırakanın amacı sadece topluluğu oluşturan kişilere kazandırma yapmaksa, topluluğu oluşturan kişiler herhangi bir mükellefiyet olmaksızın kazandırmayı elde ederler. Ancak kazandırmayla birlikte bir mükellefiyet de öngörülmüşse (örneğin, mirasbırakanın ruhu için mevlit

²⁴ Oğuzman, 197; Dural/Öz, 215; Antalya, 189; İnan/Ertaş/Albaş, 269. Ölümüne bağlı tasarrufların şekline ilişkin kanun hükümlerinin de favor testamenti ilkesi çerçevesinde yorumlanması gerektiği konusundaki aksi görüş için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, 323; Serozan/Engin, 344,348; Serozan, Yorum, 430 vd.; Baygın, 583; Ergüne, 289.

²⁵ İmre/Erman, 111.

²⁶ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, İstanbul 1978, 530; Basler Komm. Art. 539, N. 14

okutulması gibi) bu durumda topluluk mensupları mükellefiyetli olarak kazandırmayı paylaşırlar²⁷. Mükellefiyetler kişileri aşan, sürekli bir amaca yönelikse o takdirde kazandırma vakıf olarak değerlendirilir (MK. m. 577/II).

Yapılan kazandırmanın topluluk üyelerince iktisabı, topluluğun kimler tarafından oluştuğunun belirli veya belirlenebilir nitelikte olması halinde mümkündür²⁸.

Belirlilikten kasıt topluluğu oluşturan kişilerin açık ve net biçimde ortaya konulmasıdır²⁹. Örneğin bir tiyatro topluluğu³⁰, bir ilkokuldaki kız öğrenciler veya belirli bir taburun askerleri³¹ gibi. Böylece topluluğu oluşturan kişilerin sayısı belirlenebilir ve bu kişiler arasında eşit bir paylaşım sağlanabilir. Zira topluluğu oluşturan kişiler sayıca belirli ise her birinin mirasçı olabilmesi mümkündür. O halde mirasbırakan, topluluğu oluşturan kişilerin her birinin ayrı ayrı mirasçı olmasını istiyorsa sınırlarını iyi çizmelidir³². Öyle ki bu sınırlar içinde kaldığında sayı olarak mirasçılar belirlenebilmelidir. Lehtarları yeterince netleştirilmemiş bir kazandırmada paylaşırma yapılamaz. Bununla birlikte genel bir belirlemenin yapıldığı, kişi sayısının muğlak olduğu kazandırmalar da tasarrufun geçersizliği sonucunu doğurmaz. Böyle durumlarda tasarrufu vakıf hükmünde yorumlamak gerekir. Örneğin yoksullara, hastalara yapılan kazandırmalar bu şekilde yorumlanabilir. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi “cüzamlılar” lehine yapılan tasarrufu bu şekilde yorumlamıştır³³.

²⁷ Ergüne, 253.

²⁸ Kocuyusuşpaşaoğlu, 530; İmre, 289; Serozan/Engin, 354; Basler Komm. Art. 539, N.13; Hrubesch- Millauer, S., Erbrecht, Zürich 2011, 132.

²⁹ Tuor/Schnyder, 635.

³⁰ Dural/Öz, 356.

³¹ Tuor/ Schnyder, 635.

³² Basler Komm. Art. 539, N.13.

³³ BGE 100 II 98. Yargıtay'ın 2. HD. 02.11. 1956, e. 5778/ K. 5388 sayılı kararında ise mirasbırakanın isimlerini belirttiği iki okulun yoksul öğrencilerinin bakımı için yaptığı vasiyeti, okulların tüzel kişiliği bulunmadığı için “vasiyetnamede ismi yazılı iki mektebe devam eden çocukların bakımlarına bir gayrimenkul tahsis olunduğu cihetle, eMK. m. 73 (MK. m. 101) gereğince müteveffiyenin bir tesis vücuda getirmek istediği

Bu topluluk, bir hastanede yatan hastalar, bir hukuk fakültesinin son sınıf öğrencileri, bir ilkokul veya bir caminin cemaati³⁴ olabilir. Örneklerden de anlaşılacağı üzere bu tarzda yapılan bir kazandırmada

anlaşılmaktadır” şeklinde yorumlanmıştır. (Son İçtihatlar Dergisi, S. 112, s. 3171) karar için bkz. *Hatemi*, 273, dñn. 5; *İmre/Erman*, 289, dñn. 6. Hatemi, bu kararda Yargıtay’ın, mirasbırakan vasiyet ettiğini ifade etmiş olsa da kullanılan terime değil, onun amacına göre değerlendirme yapıldığını, burada eMK. m. 519/son (MK. m. 577/II)’a gidip tahvil yapmaya gerek olmadan, sadece amaç üzerinden favor testamenti bir yorum yapıldığını ifade etmektedir. Kanaatimizce MK. 577/II’nin açık hükmü karşısında zaten aynı sonuca varacak bir hükmü bırakıp, mirasbırakanın iradesini yorumlamaya gerek yoktur. Bu açıdan Yargıtay’ın vermiş olduğu bu karara katılmıyoruz. Nitekim Hatemi de eMK. m. 519/son (MK. m. 577/II) uygulansa bile aynı sonucun ortaya çıkacağını belirtmektedir. *Hatemi*, 273.

³⁴ Yarg. 2. HD. 10.05.2001, E. 5921, K. 7312 sayılı kararına göre “Ehil olmayanlardan başka herkes vasiyet ile mirasçı veya lehine vasiyet yapılan kimse olabilir. Hükmi şahsiyeti olmayan bir cemaate muayyen bir gaye için vuku bulan teberrular, o gayenin temini şartı ile cemaati teşkil eden kimselere ait olur. Bu suretle gayenin temini kabul olmazsa o teberru, tesis (vakıf) addolunur (eMK. m. 519/3) (MK. m. 577/II). Medeni Kanununun 74. maddesi ikinci fıkrası gereğince vakfın tescili yahut vakfın gayesine göre teşkilî mümkün olmadığı veya vakfa tahsis edilen mallar gayenin tahakkukuna yetmediği takdirde ... mallar ... mümkün merteye gayece aynı olan bir vakfa tahsis olunur (eMK. 77/3). Muris kanuni veya mansup mirasçısına veya bir vasiyet alacaklısına belirli bir amacı elde etmek üzere bazı mükellefiyetler (bir şey yapma veya yapmama borcunu) yükleyebilir (eMK. 462). Mükellefiyette ön planda rol oynayan unsur amaçtır. Bu amacın arkasında ondan istifade eden kişiler de bulunabilir. Vasiyetname yorumlanırken murisin gerçek iradesinin açığa çıkarılmasına gayret gösterilmelidir. Yorum yapılırken mümkün oldukça muris arzularının ayakta kalmasına dikkat edilmelidir. Muris 21.9.1993 tarihli vasiyeti ile Gemlik Kuran Kursuna, eşine, İnegöl kuran kursuna muayyen mal vasiyetinde bulunmuştur. Vasiyetçi (gayesinin) amacının söz konusu kurslardan istifade edilenlere destek sağlamak olduğu açıktır. Gayenin oluşmasında sorumlu kamu kuruluşunun kimliği önem taşımaz. O halde yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde olaya yaklaşmak bu gayenin gerçekleşmesi için tahsisin bir vakfın kurmaya elverişli olmadığı anlaşılrsa dahi mükellefiyet biçiminde kabulü ile murisin gayesini ve son arzularını ayakta tutmak gerekirken olaya uygun düşmeyen düşüncelerle de vasiyetnamenin iptali doğru bulunmamıştır. Öte yandan hükmüne uyulan 8.11.1999 tarihli bozma ilamında lehtarın Diyanet Vakfı olduğu açıklanmıştır. Bu kararın dahi davalı lehtar yararına usuli kazanılmış hak teşkil ettiği gözetilmeden "lehine vasiyet yapılan kuran kurslarının hükmü şahsiyeti olmadığından cemaat şeklinde adlandırılabilir guruplara vasiyet yapılamayacağından" söz edilerek vasiyetin iptaline karar verilmesi yanlıştır. Medeni Kanununun 499 ve 500. maddesinde vasiyetnamenin iptali sebepleri sıralanmıştır. Lehtarın isminin yorumda belirlenebilecek biçimde gösterilmiş olması iptal sebepleri arasında yoktur. Bu yönde gözetilmeden iptal davasının kabulü kanuna aykırıdır.” (kazancı.com.tr).

topluluğun kimlerden oluştuğunu belirlemek güçtür. Şüphesiz mirasbırakanın aklında bazı düşünceler vardır ama eğer bunun anlaşılmasına yönelik bir irade ortaya koymamışsa tespit etmek daha da güçleşir. Ancak sınırlar belirlendiği sürece, hakim bu topluluğu oluşturan kişileri tespit eder. Örneğin, hastanede yatan hastalara bırakılan mirasta, mirasçıların belirlenmesi için hastane adının bulunup bulunmadığı, tüm hastaların mı sadece belirli bir serviste yatan hastaların mı kastedildiği ya da son sınıf hukuk fakültesi öğrencileri denildiğinde okulunu uzatanların da buraya dahil olup olmayacakları gibi hususlar ortaya çıkabilir. Bu hususların vasiyetnamenin bütünü yorumlanması suretiyle tamamlanması gerekir. Örneğin mirasbırakan tasarrufta bulunduğu sırada bir hastalıktan muzdaripse amacının o hastalığın tedavi edilmesini sağlayan servisteki hastalar olduğu kabul edilebilir. Ama tasarruf A hastanesinde yatan hastalar şeklindeyse kazandırma tüm servislerdeki yatan hastalara hasredilebilir. Çok gündeme gelen ve hala yargılaması devam eden bir olayda, mirasbırakan “Fatih İtfaiyesi erlerine, müdüründen kapıcısına kadar” kazandırmada bulunmuştur³⁵. Vasiyetnamede, kendisini iki defa yangından kurtardığı için bu kazandırmayı yaptığını belirten mirasbırakan, böylece Fatih İtfaiyesi erlerini ve müdüründen kapıcısına kadar çalışanlarını kazandırmanın kapsamına almış, çerçeveyi belirlemiştir. Mahkeme bu kişileri tespit ederek, kazandırmayı aralarında eşit biçimde paylaşır³⁶. O halde topluluğu oluşturan kişilerin çerçevesinin belirlenmesi önemlidir. Aksi halde sınırları belli olmayan sayıda kişilerin, mirasçılığının tespiti mümkün olmazdı.

³⁵ İmre/Erman, 112, dpn. 14.

³⁶ İmre/Erman burada, “tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluğa vasiyet yapılmış olduğundan ve ana para ile taşınmazın geliri bu topluluğu oluşturan kişilere paylaşılması gerektiğinden, vasiyetname geçersiz olmayıp, “favor testamenti” prensibinin özel bir düzenlemesi olan MK. m. 577/II uyarınca bu amacı gerçekleştirmeye yönelik bir vakıf kurulmuş sayılır.” görüşündedir. İmre/Erman, 112, dpn. 14. Kanaatimizce kazandırma yapılan topluluğu oluşturan kişilerin sınırları açık ve net olduğundan, kişi sayısı belirlenebilir olduğundan, vakıf kurmaya gerek kalmaksızın, kazandırma MK. m. 577/II uyarınca bu kişiler arasında paylaşılmalıdır.

Mirasbırakanın mirasçıları net bir şekilde belirlenmiş bir topluluğa miras bırakabilmesi mümkün olduğu gibi, kimlerin mirasçı olduğu belirlenebilir bir topluluğa miras bırakabilmesi de mümkündür. Çerçeve mirasbırakan tarafından çizildiği müddetçe, bu durum tasarruf açısından bir problem teşkil etmez. Ancak mirasbırakan, topluluğu oluşturan kişileri belirleme yetkisini 3. kişiye bırakmışsa ölüme bağlı tasarruf geçerli kabul edilmemektedir³⁷. Zira ölüme bağlı tasarruf yapma, şahsa sıkı sıkıya bağlı bir haktır, temsil veya vekâlet yoluyla kullanılamaz³⁸. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi, bir kararında tasarrufun yorumundan belirlenebilir mirasçıların bulunmadığı ve mirasbırakılan topluluğun çerçevesini belirleme görevinin bir vasiyeti yerine getirme görevlisine bırakıldığı vasiyetnamede ZGB. Art. 539/II'nin uygulanamayacağına karar vermiş, vasiyetnamede yer alması gereken ve vasiyetçi tarafından kullanılması gereken iradenin bir başkasına bırakılması sebebiyle de vasiyetnameyi geçersiz saymıştır³⁹. Ölüme bağlı tasarruflarda 3. kişiye veya vasiyeti yerine getirme görevlisine bir takım yetkiler tanınmasına rastlanmaktadır. Vasiyetçi lehdarı açıkça belirlediyse, yerine getirme konusunda verilen seçim yetkisinin hukuka uygun olduğu kabul edilmektedir. O halde 3.

³⁷ İsviçre Federal Mahkemesi'nin 68 II 161 sayılı kararına konu olan olayda, bir kişi intifa hakkı tanıdığı bir başka kişiye malvarlığını bağışlamış, ancak bağışı, bu malları kendisi öldükten sonra Alsace bölgesindeki bir Katolik kiliseye veya İsviçre'deki yaşlı ve hasta papazların bakımını sağlayan bir kuruma yapması kaydıyla gerçekleştirmiştir. Malların hangi kuruma kalacağını seçimini de intifa hakkı sahibine bırakmıştır. Federal mahkeme bu kararında, topluluğun belirli olması konusunda bir problem olmasa da 3. kişiye bırakılan takdir hakkını, mirasbırakanın bizzat kullanması gerektiği, tasarruf yetkisi ile bu durumun bağdaşmayacağı gerekçesiyle, tasarrufun geçersizliğine karar vermiştir. Aynı yönde BGE 81 II 22.

³⁸ *İmre/Erman*, 290; Basler Komm. Art. 539, N. 13; Tuor/Schnyder, 570.

³⁹ BGE 81 II 22. Federal Mahkeme'nin kararına konu olan bu olayda, mirasbırakan hazırladığı vasiyetnamede, mirasını kızkardeşlerine, evlatlık kızına ve "Katolik papaz adaylarının eğitimi" için bırakıyor. Paylaşımın detaylarını, vasiyeti yerine getirme memurunun belirlemesini istiyor. Mahkeme, lehdarların yani Katolik papaz adayları ifadesinin, çerçevesinin açıkça ortaya konulmadığı, bunların kim olduklarının nerede eğitim alacaklarının belirlenmediği gibi belirleme görevinin de vasiyeti yerine getirme memuruna bırakıldığı, ayrıca mirasın miktarının da belirsiz olması sebebiyle ZGB Art. 539/II'nin burada uygulanamayacağı, mirasbırakanın bizzat kullanması gereken iradenin başkasına bırakılamayacağı gerekçesiyle bu vasiyetnameyi geçersiz saymıştır.(BGE 81II 22 S.33).

kişiler sadece mirasbırakanın amacının en iyi şekilde gerçekleşmesinin sağlanması ile sınırlı olarak müdahale edebilirler. Böyle bir müdahale ise ölüme bağlı tasarrufun geçerliliğini etkilemez⁴⁰. Bir başka deyişle ölüme bağlı tasarruftan yararlanacakların çerçevesi mirasbırakan tarafından yeterince belirgin çizilmeli, 3. kişiye seçim veya karar verme hakkı bırakılmamalıdır.

Topluluğu oluşturan kişilerin hangi ana göre belirleneceği hususuna gelince, bu konuda İsviçre-Türk Hukuku'nda açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Alman Hukuku'ndaki mirasın açıldığı anda topluluğu oluşturan kişilerin kazandırma lehdarı sayılacağına ilişkin hükümden (BGB § 2071) yararlanılabileceği, mirasbırakan da aksini öngörmemişse, topluluğu oluşturan kişilerin mirasın açıldığı ana göre belirlenebileceği kabul edilmektedir⁴¹.

b) Kazandırmanın Paylaşılması

Miras, topluluğu oluşturan kişiler arasında eşit şekilde paylaşılır⁴². Bu yüzden topluluğu oluşturan kişilerin belirlenmesi önemlidir. Eğer topluluğu oluşturan kazandırmanın lehdarı, bir adi şirkete, şirket ortakları kazandırmaya elbirliği halinde sahip olurlar. Zira adi şirkette, şirket ortakları kanunen elbirliği şeklinde hak sahibidir⁴³.

Topluluğu oluşturan kişilerden her biri, hâkimin yapacağı tasarrufa ilişkin yorum doğrultusunda, kendine düşen miktarı veya vakfın tescilini dava edebilir⁴⁴.

c) Vakıf Kurulması

aa) Genel Olarak

Medeni Kanuna göre vakıf “gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır” (MK. m. 101). Bu tanıma göre vakıf üç

⁴⁰ BGE 100 II 98 S. 102-103; *İmre/Erman*, 390.

⁴¹ *Kocayusuflapaşaoğlu*, 535, d.pn. 17; *Dural/Öz*, 356; *Ergüne*, 254.

⁴² *Tuor/Schnyder*, 635; Basler Komm. Art. 539, N. 14; *Dural/Öz*, 356; *Ergüne*, 253.

⁴³ *Serozan/Engin*, 354; *Kocayusuflapaşaoğlu*, 534.

⁴⁴ *Dural/Öz*, 357.

unsurdan oluşur: belirli bir mal, bu malın belirli ve sürekli bir amaca tahsisi ve tüzel kişilik⁴⁵. Şimdi bu unsurları kısaca açıklayalım.

Vakıfta mal unsurunu, bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar teşkil edebilir. Bu çerçevede taşınırlar, taşınmazlar, alacak hakkı, henüz gerçekleşmemiş kar payı, temettü ve faiz gelirleri, bütün olarak veya kısmen vakfedilebilir⁴⁶.

Tahsis edilen mallar vakfın amacını gerçekleştirmeye yetecek miktarda olmalıdır⁴⁷. Aksi halde mirasbırakanın farklı bir iradesi de bulunmuyorsa mallar, asliye hukuk mahkemesi tarafından denetim makamının görüşü alınarak benzer amaçlı bir vakfa tahsis olunur (MK. m. 107/III). Vakıflar meclisi, vakıfların kuruluş aşamasında amaçlarına göre tahsis edilecek aşgari malvarlığını belirlemektedir (Vakıflar Kanunu, m. 5, m. 7).

Belirli ve sürekli bir amaç unsuru, vakfın kurulması açısından kanunen aranmaktadır. Zira amaç, vakfın varlığı için zorunludur. Bu amaç çerçevesinde vakıf teşekkül eder ve varlığını sürdürür⁴⁸. Amaç, vakıf kuran kişi tarafından serbestçe belirlenir. Genellikle kamu yararı veya üstün bir yararın, vakfın amacı olarak benimsendiği görülse de bu şart değildir⁴⁹. Amaç kanuna, ahlaka, milli menfaatlere aykırı bulunmamalı ve imkânsız olmamalıdır.

Amaç belirli olmalıdır. Bir başka deyişle yeteri kadar açık biçimde vakıf senedinde gösterilmelidir. Bu tahsis edilen malın ve malın hangi amaçla kullanılacağı gösterilmesi ile olur⁵⁰. O halde amacın ne olduğu

⁴⁵ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 278.

⁴⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 289; Velidedeoğlu, 246; İşeri, 62; Özsunay, E., Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, İstanbul 1982, 396; Akipek/Akıntürk/Ateş-Karaman, 669.

⁴⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 289; Velidedeoğlu, 246; İşeri, 57; Özsunay, 394; Hatemi, H., Önceki ve Bugünkü Türk Hukuku'nda Vakıf Kurma Muamelesi, İstanbul 1969, 194. Akipek/Akıntürk/Ateş-Karaman, 669.

⁴⁸ İşeri, A., Türk Medeni Kanunu'na Göre Vakıf, Ankara 1968, 35.

⁴⁹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 293; Velidedeoğlu, 247; İşeri, 38; Özsunay, 390; Akipek/Akıntürk/Ateş-Karaman, 670.

⁵⁰ İşeri, 35; Akipek/Akıntürk/Ateş-Karaman, 676

vakıf senedinden doğrudan doğruya veya yorum yoluyla anlaşılıyorsa, belli kabul edilir⁵¹. Nitekim MK. m. 107, vakfın amacı ve tahsis edilen mallar belirlendiği sürece, diğer eksikliklerin vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmeyeceğini düzenlemiştir. Amacın birden fazla olabilmesi, birbiriyle bağlantılı veya bağlantısız olması mümkündür hatta birbirini takip eden amaçlar şeklinde de kararlaştırılabilir⁵². Ancak anlamsız mantıksız amaçlar geçerli değildir.

Amaç sürekli olmalıdır, geçici nitelikteki amaçlar için vakfa ihtiyaç yoktur⁵³. Süreklilik unsuru daimi olmayı zorunlu kılmaz⁵⁴.

bb) Ölüme Bağlı Tasarrufla Vakıf Kurulması

Bu şekilde vakıf kurulması, bir vasiyetname veya miras sözleşmesi ile gerçekleşir. Esas olarak vasiyetname ile bu işlem yapılsa da miras sözleşmesi ile vakıf kurulmasına da bir engel yoktur. Ancak miras sözleşmesi ile böyle bir işlem yapıldığında vakıf kurma tek taraflı içeriğe dâhildir, bir başka deyişle tek taraflı olarak bundan dönülebilir⁵⁵.

Ölüme bağlı tasarruf ile vakıf iradesi farklı şekillerde karşımıza çıkabilir. Mevcut bir vakıf mirasçı atanabilir veya ona bir mal vasiyet edilebilir ya da bir yüklem olarak vakıf kurma iradesi ortaya konulabilir. Ancak yüklem yapılan kişinin kuracağı vakıf, sağ olan kişinin kuracağı vakıf niteliği taşır⁵⁶. Ölüme bağlı tasarruf ile vakıf kurma ise mirasbırakanın ölümünden sonra, tahsis edilen malla tüzel kişilik kazanacak vakıftır⁵⁷.

⁵¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 297; Velidedeoğlu, 247; İşeri, 39; Özsunay, 387.

⁵² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 297; Velidedeoğlu, 247; İşeri, 36; Özsunay, 388. Akipek/Akıntürk/Ateş-Karaman, 676

⁵³ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, 298; Velidedeoğlu, 248; Özsunay, 389; Akipek/Akıntürk/Ateş-Karaman, 676

⁵⁴ Oğuzman/Seliçi, 296; Velidedeoğlu, 48; Özsunay, 389; Akipek/Akıntürk/Ateş-Karaman, 676.

⁵⁵ İmre/Erman, 154; Dural/Öz, 162,163; İnan/Ertaş/Albaş, 241, dpn. 5; İşeri, 77; Serozan/Engin, 318; Antalya, 170.

⁵⁶ Oğuzman, 182; Antalya, 170; Ergüne, 166.

⁵⁷ Ölüme bağlı tasarruf ile vakıf kurulmasında iki ayrı işlemin bulunduğu, bunlardan biri ile tüzel kişilik kurulduğu, diğeri ile bu tüzel kişinin mirasçı atandığı veya ona mal vasiyet edildiği yönündeki görüş için bakınız; Kocayusufpaşaoğlu, 283; Köprülü, 201;

Vakıf kanuni şartlar gerçekleşince tüzel kişilik kazanır. Bu ise mirasbırakanın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesindeki sicile tescil ile olur (MK. m. 102/I). Bir başka deyişle vakıf, mirasbırakanın ölümü ile tüzel kişilik kazanmaz⁵⁸.

Vakfın tescilini kimin isteyebileceği konusu, MK. m. 102 ve Türk Medeni Kanununa Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğü'nün 5. Maddesinde düzenlenmiştir. Medeni Kanun'a göre vakfın tescili, ölüme bağlı tasarrufa dayanıyorsa ilgililer, vasiyetnameyi açan sulh hakimi veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından re'sen yapılır. Tüzüğe göre ise ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarda vakfedenin mirasçıları veya vakfeden tarafından mirası resmen idare etmekle görevlendirilen kişi (vasiyeti yerine getirme memuru) tescil talebinde bulunabilir. Vasiyetnamenin açılmasından itibaren 3 ay içinde tescil talebinde bulunulmamışsa başvuru Vakıflar Genel Müdürlüğüne yapılır.

Tescilin yapılması ile tüzel kişilik kazanan vakfa, mirasbırakanın tahsis ettiği mallar ve haklar, başka herhangi bir işleme gerek kalmadan geçer⁵⁹ (MK. m. 105/I).

cc) MK. m. 577/II ye göre Vakıf Kurulması

MK. m. 577/II hükmünün son kısmı, “amacın bu yolla gerçekleştirilmesine olanak yoksa, yapılan kazandırma vakıf kurma sayılır.” düzenlemesini ihtiva etmektedir. Böylece mirasbırakanın iradesi

Antalya, 171; *İnan/Ertaş/Albaş*, 243. Ölüme bağlı tasarruf ile vakıf kurmanın ayrı bir tasarruf olduğu, iki ayrı işlemden oluşmadığı, bu sebeple vakfın mirasçı olarak atandığı veya lehine vasiyet yapıldığından bahsetmenin isabetli bulunmadığı yönündeki görüş için bkz. *Oğuzman*, 182; *Dural/Öz*, 164; *Hatemi*, 182-183.

⁵⁸ *Oğuzman*, 182; *Dural/Öz*, 164; *Serozan/Engin*, 319.

⁵⁹ Ölüme bağlı tasarruf ile kurulan vakfın, kendine tahsis edilen malı hangi anda kazanacağı konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Mirasbırakanın ölümü ile vakfın tescili için geçen sürede, vakıf tüzel kişilik kazanmadığından, tahsis edilen malların vakfa geçişi, ceninin mirasçılığına benzetilerek çözülmekte ve vakfın geriye etkili olarak mallara sahip olacağı kabul edilmektedir. *Kocayusufluşaoglu*, 195; *İmre/Erman*, 155; *Serozan/Engin*, 319; *İnan/Ertaş/Albaş*, 242; *İşeri*, 115. Diğer görüş, kanunumuzda bu fikri destekleyecek yeterli hüküm bulunmadığından, vakıf tescil edilene kadar artmirasçılığa benzer bir durum bulunduğunu kabul etmektedir. *Oğuzman*, 184; *Dural/Öz*, 165; *Hatemi*, 182.

vakıf kurma sayılarak ayakta tutulmaktadır. Bu hüküm kanuni tahvile (çevirme, konversiyon) örnek teşkil etmektedir⁶⁰. Ölümüne bağlı tasarruflarda tahvil, favor testamenti ilkesine dayanır⁶¹.

Bu düzenleme ile süreklilik arz eden amaçların gerçekleştirilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Zira süreklilik taşıyan ve kişileri aşan amaçların, herhangi bir teşkilatı veya kişileri arasında herhangi bir bağlılığı bulunmayan, bir süre sonra dağılacak nitelik taşıyan kişi topluluklarınca gerçekleştirilmesi çok zordur⁶². Örneğin hukuk fakültesi son sınıf öğrencilerine her yıl bir etkinlik düzenlemek ve dergi çıkarmak üzere bir kazandırmada bulunulmuşsa, amacın gerçekleşmesi her yıl değişen son sınıf öğrencileri ile sağlanamaz⁶³ veya bir hastanede yatan hastalara yönelik kazandırmada, o hastanede yatarak tedavi gören hastalar sürekli değişiklik göstereceği için yapılan kazandırma ile amacın nasıl gerçekleştirileceği problemi ortaya çıkar. Böyle durumlarda amacın vakıf yoluyla gerçekleştirilmesi mirasbırakanın iradesini koruyabilmeyi sağlar. Bu irade, devamlılığını kaybetmeyen bir hukuk süjesinin yani bir tüzel kişinin mevcudiyetini gerektirir⁶⁴. Bunu sağlayacak tüzel kişilik de MK. m. 577/II'ye göre vakıftır.

Mirasbırakanın yapmış olduğu kazandırmada topluluğun çerçevesi belli değilse, soyut ve genel olarak ifade edilmişse bir başka deyişle sayıca belirlenemiyorsa, onun iradesini vakıf kurma olarak yorumlamak gerekir⁶⁵. Zira böyle bir durumda paylaşırma yapılamaz.

⁶⁰ Oğuzman, 199; Dural/Öz, 356; Ergüne, 251.

⁶¹ Oğuzman, 199.

⁶² Kocayusufpaşaoğlu, 530; Serozan/Engin, 354; Baygın, 579.

⁶³ Kocayusufpaşaoğlu, 530; Serozan, Yorum, 435.

⁶⁴ Kocayusufpaşaoğlu, 530

⁶⁵ Serozan/Engin, 354; Druey, 101. Yazar haklı olarak, İsviçre Federal Mahkemesinin 81 II 22 sayılı kararında kazandırmanın sınırları yeterince belirli olmadığı için tasarruf geçersiz sayılırken, 100 II 98 sayılı kararında sınırları yeterince belirli olmayan bir kazandırmanın vakıf olarak değerlendirildiğini, bunun bir yumuşama olduğunu ve doktrindeki yeni görüşlere uygun bulunduğunu ifade etmektedir. Böylece sınırları net çizilmemiş, genel olarak belirlenmiş topluluklar da kazandırmadan yararlanabilir. Ancak şu da bir gerçektir ki ilk kararda vasiyetin geçersiz sayılmasının tek sebebi kazandırmada bulunulan topluluğun sınırlarının yeterince belirlenmemesi değil, aynı zamanda

Bireyselleştirilemeyen, sayıca belirlenemeyen topluluk için bir paylaşırma yapabilmek mümkün değildir. Örneğin kanser hastalarına yönelik bir kazandırmada, topluluğun sınırlarını belirleyecek, çerçeveyi çizecek herhangi bir irade tasarrufta yer almıyorsa, mirasbırakanın iradesi vakıf kurma yoluyla değerlendirilir. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi, cüzamlılara yönelik bir tasarrufu vakıf kurma iadesi olarak yorumlamıştır⁶⁶. Sebep olarak çerçevenin yeterince belirlenmemesini göstermiştir. Zira belirlenebildiği takdirde grup üyeleri arasında paylaştırılabilir tasarruf, tespit yapılamadığında paylaştırılabilir ihtimalini kaybeder. Bu durumda mirasbırakanın iradesini ayakta tutabilmek için en iyi yol, tasarrufu vakıf iradesi olarak yorumlamaktır. Böylece mirasbırakanın iradesi amacına ulaşır, hatta yararlanacak kişiler çok soyut ve genel şekilde ifade edilse bile kazandırma uygulama imkânı bulur⁶⁷. Aksi halde grup üyelerinin belirlenmemesi, vasiyetin geçersizliği sonucunu doğururdu. Böyle bir yorum ise favor testamenti ilkesi gereğince iradenin ayakta tutulması ile bağdaşmazdı.

Vakıf kurma iradesi, topluluğu oluşturan kişiler belirlenemediğinde iradeyi ayakta tutar. Ancak MK. m. 577/II'de vakıf kurma olarak yorumlanırken bunu nasıl yapılacağı konusunda bir açıklık taşımamaktadır. Bu durumda MK.'nun ölüme bağlı tasarrufla vakıf kurulmasını düzenleyen MK. m. 526 hükmüne gitmek gerekir⁶⁸. Ancak bu yolla vakıf kurulması sürekli bir amaç ve yeterli miktarda tahsis

mirasbırakanın bizzat kullanması gereken seçim ve karar verme haklarının vasiyeti yerine getirme memuruna bırakılmasıdır.

⁶⁶ BGE 100 II 98. Bu kararda Federal Mahkeme, ölüme bağlı tasarrufta yer alan "evim yiğenlerim ve Riaz sakinleri dışında bir yabancıya satılsın, kalan paramı cüzamlılara veriyorum" şeklindeki iradenin açıkça belirleme imkanı olmadığı gerekçesiyle reddedilemeyeceğini, kazandırmamanın cüzamlı insanlara yapıldığını, sınırlar net olmadığı için cüzamlılar arasında eşit paylaşım yapılamayacağını, bu yüzden amaçlanan sonucun vakıf yoluyla sağlanabileceğine hükmetmiştir.

⁶⁷ Yoksullara vasiyet gibi lehdarları soyut ve genel tutulan kazandırmalar bu şekilde geçerli olur, *Druet*, 101. Bu tarz kazandırmaların hiç değilse ilgili kamu kurumuna yapılan bir kazandırma olarak değerlendirilebileceği yönünde bkz. *Serozan*, Yorum, 436; *Baygın*, 581.

⁶⁸ *Kocayusuřpaşaoęlu*, 530; *Basler Komm. Art.* 539, N. 15.

edilmiş malları gerektirir. Ölümüne bağlı tasarruf sürekli bir amaç taşıyorsa⁶⁹ (örneğin, bir yerin tamiri⁷⁰) veya tahsis edilen mallar amacı gerçekleştirmek için yeterli değilse⁷¹ yeni bir vakıf kurulamaz. Her ne kadar kanunda zikredilmemiş olsa da İsviçre ve Türk doktrininde böyle bir durumda mirasbırakanın amacına yakın bir amaç taşıyan, onun son iradesine hizmet edebilecek mevcut bir vakfa hatta kuruluşa kazandırmanın yapılması kabul edilmektedir⁷². Böylece yüksek bir amaç yeterli mal bulunmadığından gerçekleşme ihtimalini yitirmez ya da geçici amaçlar için tahsis edilen yüklü meblağ daha verimli kullanılabilir. Aslında Medeni Kanunumuzun sistemi böyle bir çözüme müsaittir. Zira MK. m. 107/III'göre amacı gerçekleştirmeye yetecek mal bulunmadığı

⁶⁹ Bir görüşe göre miras bırakılan topluluk belirli değilse veya belirlenebilir nitelik taşıyorsa, sürekli ve vakıf olarak yorumlamaya uygun bir amaç da bulunmuyorsa tasarruf geçersiz kabul edilebilir (*Tuor/Schnyder*, 635). Bir başka görüşe göre burada geçersizlik tartışılabilir, ancak favor testamenti ilkesinden hareketle somut olayın özelliklerine göre kazandırmayı, mirasçılar aleyhine yapılan bir yükleme veya mirasbırakanın amacına benzer faaliyetlerde bulunan kamu kurumuna yüklemeli kazandırma olarak ayakta tutmalıdır. Bu ihtimalde MK. m. 107/III'ün kıyasen uygulanması da düşünülebilir. (*Ergüne*, 257). Kanaatimizce sürekli amaç taşıma unsuru ile yeterli mal tahsis etme unsuru arasında bir ayırım yapmaya gerek yoktur. Amaç tahvil yapmak suretiyle favor testamenti ilkesi uyarınca mirasbırakanın son iradesini korumak olduğuna göre bu halde de kazandırmayı benzer amaçlı mevcut bir vakıf veya kurum lehine yorumlamalıdır.

⁷⁰ Yarg. 6. HD. 16.09.1974, E. 3559, K. 3755 sayılı kararında, mirasbırakanın evini, ölümünden sonra satılarak, satış bedelinin “mahallemizde vaki olacak camii şerifinin onarım, mefruşat ve bakımına sarf edilmesini vasiyet ediyorum” şeklindeki iradesini “vakıf, başlı başına mevcudiyeti haiz olmak üzere, bir malın belirli bir gayeye tahsisidir. Gaye ise vakfın gelecek bütün zamanlara şamil olmak üzere düşünülen hukuki faaliyetini gösterir. Mezkur belgede, vakfın esaslı unsuru olan devamlı gaye belirtilmemiştir. ...Vakıf kavramına uygun bir tahsis de yapılmamıştır. Keza satış bedelinin devamlılık arz edecek şekilde zikredilen hususa tahsis edildiğine dair de bir irade beyan olunmamıştır.” Gerekçesiyle vakıf olarak kabul edilemeyeceğine karar vermiştir.

⁷¹ 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 5'e göre yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına göre özgülenecek asgari malvarlığı her yıl meclisçe belirlenir. Vakıflar Meclisi'nin 22/12/2014 tarih ve 619/508 sayılı kararıyla; 2015 yılı için yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına göre belirlenecek asgari malvarlığı, 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 5. maddesi ile Vakıflar Yönetmeliği'nin 111. maddesinin (ğ) bendine istinaden 55.000.- (ellibeşbin) TL olarak belirlenmiştir.

⁷² *Tuor/Schnyder*, 635; *Basler Komm. Art. 539, N. 16*; *Hrubesch- Millauer*, 133; *Kocayusufoğlu*, 530; *Serozan/Engin*, 354; *Ergüne*, 258.

takdirde, vakıf senedinde veya mirasbırakan tarafından aksi de düzenlenmemişse aynı amacı taşıyan başka vakfa tahsis mümkündür. Böyle bir vakıf bulunmaması halinde ise kazandırma, aynı veya benzer amaçlı bir kamu kurumuna tahsis edilebilir⁷³.

5. Sonuç

MK. m.577/II hükmü, mirasbırakanın son iradesini ayakta tutabilmek için son derece önemli bir hükümdür. İsviçre Federal Mahkemesinin hükmün uygulanmasına ilişkin son derece ayrıntılı kararları bulunmasına rağmen hukukumuzda bu hükümle ilgili az sayıda karar bulunmaktadır. Ancak şüphesiz MK. m. 577/II hükmünü gündeme taşıyan, 1936 Türkiye Güzeli ve pratisyen doktor Mahmure Birsen Sakaoğlu'nun hazırladığı vasiyetnamede kendisi yangından kurtaran Fatih İtfaiyesine yaptığı kazandırma olmuştur. Bu vasiyetname ile ilgili dava süreci devam etmektedir.

Hükmün uygulaması ile ilgili, gerek Federal Mahkeme gerekse doktrin tarafından oluşturulan kıstaslar şöyledir: Tüzel kişiliği bulunmayan bir kişi topluluğuna ölüme bağlı tasarrufla kazandırmada bulunulabilir. Eğer kazandırmada bulunulan topluluğun sınırları açık bir şekilde belirlenmişse, kazandırma topluluğun üyeleri arasında eşit şekilde paylaşılır. Topluluğun sınırlarının belirlenmesi, kazandırmanın paylaştırılabilmesi bakımından önemlidir. Eğer bu çerçeveye belirlenemiyorsa yapılan kazandırma MK. m. 577/II uyarınca vakıf olarak ayakta tutulur. Kanunda bu yönde bir düzenleme bulunmamakla birlikte, vakıf kurma iradesi olarak yorumlanabilecek sürekli bir amaç yoksa veya tahsis edilen mallar amacı gerçekleştirmeye yetmiyorsa yeni bir vakıf kurulamaz. Ancak böyle bir durumda mirasbırakanın amacına hizmet edebilecek mevcut bir vakıf ya da kuruluşa kazandırmanın yapılabileceği kabul edilmektedir.

⁷³ BGE 100 II 98, S. 103; Basler Komm. Art. 539, N. 16; *Kocayusufoşaoğlu*, 530; *Serozan/Engin*, 354; *Ergüne*, 258.

KISALTMALAR:

Art.	: Artikel
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts (İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Külliyyatı)
C.	: Cilt
Dpn	: dipnot
E.	: Esas
eMK.	: 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi
HD.	: Hukuk Dairesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m	: madde
MK.	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
N	: Kenar numarası
S	: Sayı
s	: sayfa
vd	.. ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
Y.	: Yıl
ZGB	: Zivilgesetzbuch (İsviçre Medeni Kanunu)

KAYNAKÇA

- Akipek, Jale/Akıntürk, Turgut/ Ateş-Karaman, Derya:** Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, İstanbul 2009.
- Aksoy-Dursun, Sanem:** Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna İlişkin Bazı Düşünceler, İÜHFM, C. LXVI, S.2, Y. 2008, s.311-326.

- Antalya, Gökhan:** Miras Hukuku, İstanbul 2003.
- Baygın Cem:** Ölümüne Bağlı Tasarrufların Yorumu, AÜEHFD., C. 4, S.1-2, Y. 2000, s. 567-594.
- Dural, Mustafa/Öz, Turgut:** Türk Özel Hukuku, C: IV, Miras Hukuku, İstanbul 2012.
- Druey, Jean Nicolas:** Grundriss des Erbrechts, Bern 2002.
- Ergüne Serkan:** Vasiyetnamenin Yorumu, İstanbul 2011.
- Hatemi, Hüseyin:** Önceki ve Bugünkü Türk Hukuku'nda Vakıf Kurma Muamelesi, İstanbul 1969.
- Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas:** Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II, Art. 457-977 ZGB, Art. 1-61 SchlT ZGB, 2. Auflage, 2003 (Kısaltılışı: Basler Komm).
- Hrubesch- Millauer, Stephanie:** Erbrecht, Zürich 2011.
- İmre, Zahit/Erman, Hasan:** Miras Hukuku, İstanbul 2011.
- İnan, Ali Naim/Ertaş, Şeref/ Albaş, Hakan:** Miras Hukuku, İzmir 2012.
- İşeri, Ahmet:** Türk Medeni Kanunu'na Göre Vakıf, Ankara 1968.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip:** Miras Hukuku, İstanbul 1978.
- Köprülü, Bülent:** Miras Hukuku Dersleri, İstanbul 1985.
- Oğuzman, Kemal:** Miras Hukuku, İstanbul 1991
- Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe:** Kişiler Hukuku, Gerçek ve Tüzel Kişiler, İstanbul 2009.
- Özsunay, Ergun:** Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, İstanbul 1982.
- Serozan, Rona:** Ölümüne Bağlı Tasarrufların Yorumuna Değişik Bir Yaklaşım, Halid Kemal Elbir Armağanı, İstanbul 1996, s. 425-437.(Kısaltılışı: Serozan, Yorum).
- Serozan, Rona:** Medeni Hukuk Genel Bölüm, İstanbul 2008. (Kısaltılışı: Serozan, Medeni).

- Serozan, Rona/Engin, Baki İlkay:** Miras Hukuku, Ankara 2012.
- Tuor, Peter/Schnyder, Bernhard/Schmid, J6rg/Rumo-Jungo, Alexandra:** Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 2002. (Kısaltılışı: Tuor/Schnyder).
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet:** Medeni Hukuk şahsın Hukuku, İstanbul 1945.

